C/2025/120

10.1.2025

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto

Ehdotus neuvoston päätökseksi jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikan suuntaviivoista

(COM(2024) 599 final – 2024/0599 (NLE))

(C/2025/120)

Esittelijä: **Giovanni MARCANTONIO**

Neuvonantaja	Ester DINI
Lainsäädäntömenettely	EU Law Tracker
Lausuntopyyntö	15.7.2024
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 148 artikla
Euroopan komission asiakirja	COM(2024) 599 final – 2024/0599 (NLE)
Asiaan liittyvät kestävän kehityksen tavoitteet	kestävän kehityksen tavoite 1 – köyhyyden poistaminen kestävän kehityksen tavoite 5 – sukupuolten tasa-arvo kestävän kehityksen tavoite 8: ihmisarvoinen työ ja talouskasvu kestävän kehityksen tavoite 10 – eriarvoisuuden vähentäminen
Vastaava jaosto	”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus”
Hyväksyminen jaostossa	3.10.2024
Hyväksyminen täysistunnossa	23.10.2024
Täysistunnon numero	591
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	239/0/3

1. SUOSITUKSET

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK)

1.1 suhtautuu myönteisesti ehdotukseen neuvoston päätökseksi jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikan suuntaviivoista kilpailukykyisen ja kestävän talouden edistämiseksi. Komitea on erittäin tyytyväinen siihen, että näitä suuntaviivoja on päivitetty niin, että niissä otetaan paremmin huomioon työmarkkinoiden uudet tarpeet.

1.2 korostaa tarvetta pyrkiä ylöspäin tapahtuvaan lähentymiseen ja vahvistaa talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson asemaa tehokkaiden ja koordinoitujen talouspoliittisten toimien tukemisessa. Komitea toivoo, että indikaattoreilla, joita käytetään talouspolitiikan eurooppalaisella ohjausjaksolla kunkin jäsenvaltion sosiaalisen tilanteen analysointiin, on yhtä suuri merkitys kuin makrotalouden indikaattoreilla, ja kehottaa valvomaan, että uuden talouden ohjausjärjestelmän vaikutukset eivät vaaranna jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikan suuntaviivojen täytäntöönpanoa eikä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin ja vuoden 2030 tavoitteiden saavuttamista.

1.3 korostaa, että neuvoston suositusehdotus huomioon ottaen on vahvistettava työmarkkinaosapuolten asemaa (työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun ja työehtosopimusneuvottelujen avulla) ja otettava tarvittaessa kansalaisyhteiskunnan järjestöt mukaan työllisyysuudistusten ja -politiikan suunnitteluun ja toteuttamiseen.

1.4 huomauttaa, että on äärimmäisen tärkeää tukea ja lisätä työvoiman tarjontaa sekä parantaa työn ja laadukkaiden työpaikkojen saantia, osittain siksi, että yritysten on yhä vaikeampaa löytää tarvitsemaansa henkilöstöä. On edistettävä erityisesti nuorten, naisten ja ikääntyneiden osallistumista työelämään sekä toimenpiteitä, joilla tuetaan työllisyyttä, myös itsenäistä ammatinharjoittamista, ja pyrittävä parantamaan työperäisen maahanmuuton laillisia väyliä.

1.5 tukee komission jäsenvaltioille esittämää kehotusta vahvistaa osallisuutta edistävää politiikkaa, jolla pyritään lisäämään yhtäläisiä mahdollisuuksia työnsaantiin ja urakehitykseen. Tällaiset mahdollisuudet ovat keskeisessä asemassa, kun edistetään osallistumista ja osallistavampia työmarkkinoita sekä kestävää ja tasapuolista kasvua tavoitteena kaikkein haavoittuvimmassa asemassa ja syrjäytymisvaarassa olevien ryhmien integroiminen.

1.6 korostaa, että meneillään oleva vihreä ja digitaalinen siirtymä huomioon ottaen on tärkeää vahvistaa osaamista ja että on tunnustettava oikeus elinikäiseen oppimiseen ja laadukkaan elinikäisen koulutuksen tosiasialliseen saatavuuteen ja varmistettava se. Komitea painottaa ammattiin pääsyn kannalta välttämättömien perustaitojen merkitystä.

1.7 korostaa, että on kiireesti varmistettava oikeudenmukaiset ja kohtuulliset palkat kunnioittaen kansallisia käytäntöjä ja työmarkkinaosapuolten riippumattomuutta ja ottaen huomioon tuottavuus ja kilpailukyky. Tätä varten on edistettävä työehtosopimusneuvotteluja, työmarkkinaosapuolten tosiasiallista osallistumista ja tehokkaiden tiedonkeruuvälineiden käyttöönottoa sekä mitattava ja seurattava palkkatasoa ja -dynamiikkaa kansallisella tasolla.

1.8 toivoo, että jäsenvaltiot tukevat ja seuraavat tekoälyn, myös algoritmijohtamisen, käyttöönottoa työympäristössä edistääkseen sen eettistä ja sosiaalisesti kestävää käyttöä ja ottavat käyttöön asianmukaisia välineitä arvioidakseen sen vaikutusta työpaikkoihin ja työn organisointiin sekä sen mahdollisesti mukanaan tuomia mahdollisuuksia ja riskejä. Tämän innovaation poikkeuksellisen laajuuden vuoksi on toivottavaa lisätä kansallisten strategioiden koordinointia alkaen kokemusten ja arviointien yhdistämisestä ja työmarkkinaosapuolten täydestä osallistumisesta.

1.9 pitää erittäin tärkeänä, että jäsenvaltiot nykyaikaistavat sosiaalisen suojelun välineitä (yhteiskunnassa tapahtuvien merkittävien muutosten, kuten väestörakenteen muutosten ja kasvavan köyhyyden, vuoksi) ja mukautuvat uusiin työllisyyden muotoihin muun muassa varmistamalla, että kaikki työntekijät kuuluvat sosiaalisen suojelun piiriin, tehostamalla vero- ja etuusjärjestelmien suunnittelua ja seuraamalla toimintapolitiikkojen uudelleenjakovaikutuksia.

1.10 kehottaa tässä yhteydessä jäsenvaltioita ottamaan käyttöön ja vahvistamaan toimintapolitiikkoja, joilla pyritään tukemaan kohtuuhintaisten ja asianmukaisten asuntojen saatavuutta, sekä toimenpiteitä asunnottomuuden ehkäisemiseksi ja lieventämiseksi, myös EU:n rahastoista saatavilla olevien välineiden avulla.

1.11 kehottaa jäsenvaltioita parantamaan työmarkkinoiden laatua tehostamalla politiikkaa, jolla torjutaan laitonta työtä ja edistetään laadukasta työtä, mukaan lukien työterveys ja -turvallisuus, ja estetään epävirallisten ja epävarmojen työolojen leviäminen.

2. **SELITTÄVÄT HUOMAUTUKSET**

Perustelut suositusten 1.1 ja 1.2 tueksi

2.1 Talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson 2024 kevätpaketissa Euroopan komissio antaa jäsenvaltioille strategisia ohjeita, joilla pyritään edistämään sellaisen talouden rakentamista, joka on vakaa ja tulevaisuuden vaatimukset huomioon ottava ja jonka avulla voidaan varmistaa kilpailukyky ja häiriönsietokyky ja luoda laadukkaita työpaikkoja. Jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikan vuoden 2024 suuntaviivoissa asetetaan kansallisille työllisyys- ja sosiaalipolitiikoille yhteiset painopisteet, joiden tarkoituksena on tehdä toimintapolitiikoista oikeudenmukaisempia ja osallistavampia osana ylöspäin tapahtuvaa sosiaalista ja taloudellista lähentymistä sekä vahvistaa talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson viiden viime vuoden aikana saamaa roolia tehokkaiden ja koordinoitujen talouspoliittisten toimien tukemisessa.

2.2 Vuoden 2023 suuntaviivoja on päivitetty sisällyttämällä niihin toimenpiteitä, joilla puututaan osaamisvajeeseen ja työvoimapulaan sekä parannetaan perus- ja digitaalisia taitoja. Ne kattavat myös uudet teknologiat, tekoälyn ja algoritmijohtamisen sekä niiden vaikutuksen työelämään. Lisäksi suuntaviivoissa viitataan viimeaikaisiin poliittisiin aloitteisiin erityisen merkityksellisillä aloilla, kuten alustapohjaisessa työssä, yhteisötaloudessa ja kohtuuhintaisessa asumisessa.

2.3 Uudessa talouden ohjausjärjestelmässä määritetään myös finanssipolitiikan suuntaviivat ja päätökset, joilla pyritään vahvistamaan jäsenvaltioiden velkakestävyyttä ja edistämään kaikkien jäsenvaltioiden osallistavaa ja kestävää kasvua maltillisella finanssipolitiikalla samalla kun varmistetaan, että nettomenojen kasvu vastaa uudessa ohjausjärjestelmässä asetettuja sopeutumisvaatimuksia. Tässä yhteydessä on tärkeää seurata ja varmistaa, että uuden ohjausjärjestelmän vaikutukset eivät vaaranna työllisyyden suuntaviivojen täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa taikka Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin ja vuoden 2030 tavoitteiden saavuttamista.

Perustelut suosituksen 1.3 tueksi (suuntaviiva 8)

2.4 Työmarkkinaosapuolten välisellä vuoropuhelulla on keskeinen asema, kun muovataan talous-, työvoima- ja sosiaalipolitiikkaa, jonka tavoitteena on edistää ylöspäin tapahtuvaa elintason ja työolojen lähentymistä jäsenvaltioiden välillä ja niiden sisällä sekä vastata tehokkaasti Euroopan kohtaamiin työvoimahaasteisiin. ([1]) ETSK korostaa aiempiin lausuntoihinsa ([2]) viitaten, että työmarkkinaosapuolten erityinen asema tulisi tunnustaa täysimääräisesti ja sitä tulisi kunnioittaa työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun rakenteissa ja prosesseissa sekä EU:n että jäsenvaltioiden tasolla. Tilanteissa, joissa työmarkkinaosapuolten asema vaikuttaa edelleen heikolta, on edistettävä sääntelyllistä ja institutionaalista kehystä, jotta voidaan vahvistaa työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua ja lisätä työehtosopimusneuvottelujen kattavuutta, riittävistä vähimmäispalkoista annetun direktiivin säännösten mukaisesti.

Perustelut suosituksen 1.4 tueksi (suuntaviiva 5)

2.5 Vaikka työmarkkinoiden suorituskyky oli hyvä vuonna 2023, kasvava työvoimapula ja osaamisvaje haittaavat talouskasvua ja kilpailukykyä ja uhkaavat hidastaa vihreää ja digitalista siirtymää. Vuoden 2023 toisella neljänneksellä avointen työpaikkojen aste oli 2,7 prosenttia, mikä oli enemmän kuin vuosien 2013–2019 keskiarvo, 1,7 prosenttia. ([3]) Euroopan kansalaisten osallistumista työelämään onkin tarpeen laajentaa alkaen nuorista. Jäsenvaltioiden olisi sitouduttava edistämään tehokkaammin paitsi osallistavaa, laadukasta ja työelämän tarpeita vastaavaa yleissivistävää ja ammatillista koulutusta – samalla kun vahvistetaan julkisten ja yksityisten työvoimapalvelujen toteuttamia mentorointi-, ohjaus- ja neuvontatoimia – myös laadukkaampia välineitä nuorten integroimiseksi työelämään, kuten oppisopimuskoulutusta ja harjoittelupaikkoja. Lisäksi jäsenvaltioiden olisi sitouduttava kannustamaan itsenäiseen ammatinharjoittamiseen sekä henkiseen työhön ja ammattityöhön, joihin pyrkivien määrä on vähentynyt merkittävästi viime vuosina etenkin nuorten keskuudessa.

2.6 Työvoiman liikkuvuus EU:n sisällä ja sen ulkopuolelta voi auttaa vastaamaan työvoiman ja osaamisen täyttämättömiin tarpeisiin. Jäsenvaltioita kehotetaan keskittymään enemmän EU:n ulkopuolisista maista peräisin olevan muuttoliikkeen hallintavälineiden vahvistamiseen (edistämällä laillisia maahantuloväyliä EU:hun), tehostamaan työvoimatarpeiden seurantaa ja ennakointia, parantamaan EU:n ulkopuolisissa maissa hankitun pätevyyden tunnustamismenettelyjä ja tehostamaan välineitä, joilla ennaltaehkäistään kolmansista maista tulevien työntekijöiden hyväksikäyttöä ja laitonta työtä. Samalla jäsenvaltioiden tulisi sitoutua varmistamaan, että ulkomaalaiset työntekijät integroidaan tehokkaammin Euroopan työmarkkinoille. Muodollisen pätevyyden tunnustamatta jääminen ja kielimuuri kuuluvat edelleen suurimpiin esteisiin heidän täydelle integroitumiselle työelämään. ([4])

([1]) Ehdotus neuvoston suositukseksi työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun vahvistamisesta Euroopan unionissa, COM(2023) 38 final.

([2]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus neuvoston suositukseksi työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun vahvistamisesta Euroopan unionissa” (COM(2023) 38 final – 2023/0012 (NLE)) ja aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu vahvemmaksi Euroopan unionissa: koko potentiaali käyttöön oikeudenmukaisten siirtymien hallinnassa” (COM(2023) 40 final) (EUVL C 228, 29.6.2023, s. 87).

([3]) Yhteinen työllisyysraportti 2024.

([4]) Lausunto Euroopan talous- ja sosiaalikomitea – Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle osaajien liikkuvuudesta [COM(2023) 715 final] – Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi EU:n osaajareservin perustamisesta [COM(2023) 716 final – 2023/0404 (COD)] – Ehdotus neuvoston suositukseksi Eurooppa liikkeellä – oppimiseen liittyvän liikkuvuuden mahdollisuudet kaikille [COM(2023) 719 final] – Komission suositus kolmansien maiden kansalaisten tutkintojen tunnustamisesta [C(2023) 7700 final] (EUVL C, C/2024/4067, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4067/oj).

Perustelut suosituksen 1.5 tueksi (suuntaviivat 6 ja 8)

2.7 Viime vuosien työllisyyden kasvusta huolimatta sukupuolten välinen epätasa-arvo on työmarkkinoilla edelleen yleistä ja heijastuu sekä työllisyysasteeseen että palkka- ja eläke-eroihin. Joillakin aloilla ja joissakin ammateissa on edelleen huonot työolot ja alhaiset palkat, ja osa-aikatyötä tekevät useammin naiset, myös vasten tahtoaan. Sukupuoleen perustuvaan eriarvoisuuteen on puututtava panemalla palkkauksen läpinäkyvyyttä koskeva direktiivi tehokkaasti täytäntöön ja ottamalla käyttöön muita toimenpiteitä, kuten verokannustimia, naisten työmarkkinoille osallistumisen lisäämiseksi. On tärkeää, että jäsenvaltiot sitoutuvat parantamaan laadukkaiden ja kohtuuhintaisten varhaiskasvatus- ja pitkäaikaishoitopalvelujen saatavuutta sekä toimenpiteitä, joilla tuetaan työ- ja yksityiselämän tasapainoa ja hoitovelvoitteiden oikeudenmukaista jakautumista miesten ja naisten välillä.

2.8 Vammaisten henkilöiden työllistymistä olisi myös pyrittävä edistämään nykyistä enemmän. Viimeaikaisesta edistyksestä huolimatta vuonna 2022 vammaisten ja ei-vammaisten henkilöiden työllisyysasteen ero oli EU:ssa 21,4 prosenttiyksikköä, ja vammaisten henkilöiden työttömyysaste oli lähes kaksi kertaa suurempi kuin ei-vammaisten henkilöiden. ([5]) Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan strategian 2021–2030 ([6]) mukaisesti tarvitaan lisätoimia, joilla varmistetaan työmarkkinoille osallistuminen soveltamalla aktiivisia työllisyyspolitiikkoja, kehittämällä yhteiskunnallisten yritysten (joilla voi olla tärkeä rooli EU:n työmarkkinoilla) potentiaalia ja torjumalla stereotypioita sen varmistamiseksi, että vammaiset henkilöt voivat tarttua heidän tarpeitaan vastaaviin työmahdollisuuksiin.

Perustelut suosituksen 1.6 tueksi (suuntaviiva 6)

2.9 Vihreän siirtymän ja digitalisaation, ikääntyvän väestön ja työskentelymallien muutoksen aiheuttamien merkittävien taloudellisten ja sosiaalisten muutosten valossa tarvitaan kiireellisesti toimenpiteitä, joilla edistetään yksilöiden sekä heidän osaamisensa ja työllistettävyytensä kehitystä parantamalla perustaitoja ja -osaamista sekä taitojen ja osaamisen elinikäistä kehittämistä. Euroopan ongelmana on edelleen aikuisten vähäinen osallistuminen koulutukseen, sillä osallistumisaste on vain 37,4 prosenttia, joka on huomattavasti pienempi kuin Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevassa toimintasuunnitelmassa vuodelle 2030 asetettu 60 prosentin tavoite. ([7]) Koulutustarjonnan laatua on vahvistettava sisällön, menetelmien ja välineiden osalta, jotta se vastaa yritysten tarvitsemia taitoja ja työntekijöiden työllistettävyyttä koskevia vaatimuksia ja edistää suurempaa osallistumista, esimerkiksi uuden teknologian avulla. Olisi myös edistettävä välineitä, joilla luodaan tiiviimpi yhteys koulutuksen ja urakehityksen välille ja tuetaan yksilöllisen osaamisen arviointia sekä mikrotutkintojen kehittämistä, toteuttamista ja tunnustamista, henkilökohtaisia oppimistilejä koskevan neuvoston suosituksen mukaisesti. Lisäksi sekä julkisten että yksityisten työvoimapalvelujen roolia olisi edelleen vahvistettava riittävillä resursseilla. Kuten komitea on todennut aiemmissa lausunnoissaan, on tunnustettava ja varmistettava oikeus elinikäiseen oppimiseen ja tosiallinen mahdollisuus osallistua laadukkaaseen elinikäiseen koulutukseen ([8]) myös harkitsemalla uusia välineitä, kuten palkallista koulutusvapaata.

2.10 Erityisesti niitä työntekijöitä varten, joihin meneillään oleva siirtymä todennäköisesti vaikuttaa eniten ja joiden työllistettävyys on heikko, on tarpeen vahvistaa kaikkia täydennys- ja uudelleenkoulutusvälineitä kohdennetuilla aktiivisilla poliittisilla toimilla, jotka ovat luonteeltaan koulutuksellisia, mutta joilla tähdätään myös neuvontaan aktiivisen työnhaun tukemiseksi. Poliittisten toimien mukauttamisessa tulisi hyödyntää tekoälysovellusten tarjoamia mahdollisuuksia ja käyttöön tulisi ottaa välineitä, joiden avulla voidaan seurata tehokkaasti ja luotettavasti koulutustoimenpiteiden vaikutusta työllistymiseen ja ammatilliseen siirtymään.

2.11 On erityisen tärkeää tarjota digitaalista koulutusta sekä aikuisille että nuorille, ja tekoälysovellusten käyttöönotto työpaikoilla tekee vieläkin tähdellisemmäksi sen, että väestön digitaalisia ja teknologisia taitoja päivitetään. Jäsenvaltioiden tulisi toteuttaa määrätietoisempia toimenpiteitä vastatakseen tähän haasteeseen parantamalla kaikenikäisten koululaisten ja aikuisten digitaalisia taitoja ja kehittämällä digitaalisia koulutusekosysteemejä, joita tuetaan keskeisillä mahdollistavilla tekijöillä, kuten koulujen suurnopeusyhteyksillä, laitteilla ja opettajankoulutuksella.

([5]) Yhteinen työllisyysraportti 2024.
([6]) Euroopan komissio, Työvoimapaketti vammaisten henkilöiden työmarkkinatulosten parantamiseksi.
([7]) Yhteinen työllisyysraportti 2024.
([8]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus neuvoston päätökseksi jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikan suuntaviivoista” (COM(2023) 599 final – 2023/0173 (NLE)) (EUVL C, C/2023/870, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/870/oj).

2.12 On äärimmäisen tärkeää kannustaa nykyaikaistamaan yleissivistävän koulutuksen järjestelmiä kaikilla tasoilla sekä ammatillisen koulutuksen järjestelmiä sen varmistamiseksi, että ne vastaavat yritysten nykyisiä ja tulevia osaamistarpeita erityisesti tekoälysovellusten tulevan vaikutuksen valossa. Sekä kovien taitojen, erityisesti STEM-aineiden, että pehmeiden taitojen koulutustarjontaa on vahvistettava, jotta uudet sukupolvet kykenevät työskentelemään tilanteessa, jossa ihmisten ja teknologian välinen integraatio lisääntyy. Samalla on myös vahvistettava perustaitoja, mikä on paras tapa taata työuralle pääsy. Lukeminen, kirjoittaminen, puhuminen ja laskeminen ovat onnistuneen ammatillisen integraation kannalta keskeisiä taitoja, erityisesti heikommista lähtökohdista tuleville ihmisille.

Perustelut suosituksen 1.7 tueksi (suuntaviivat 5 ja 6)

2.13 Nimellispalkkojen noususta huolimatta reaalipalkat ovat laskeneet lähes kaikissa jäsenvaltioissa inflaation seurauksena. ([9]) Myös työssäkäyvien köyhyys on edelleen keskeinen huolenaihe. Sen lisäksi, että seurataan ja lievennetään inflaation kielteisiä vaikutuksia työntekijöiden ostovoimaan, on tehostettava sellaisten välineiden tehokkuutta, joilla pyritään varmistamaan oikeudenmukaiset ja kohtuulliset palkat, jotka vastaavat myös tuottavuuden kehitystä. Tämä koskee paitsi pienipalkkaisia myös kaikkia keskipalkkaisia, joiden ostovoimaan inflaatiopaineet ovat viime vuosina vaikuttaneet. On tärkeää, että jäsenvaltiot panevat direktiivin riittävistä vähimmäispalkoista täytäntöön kaikilta osin.

2.14 ETSK katsoo, että jäsenvaltioiden olisi mahdollistettava, kannustettava ja edistettävä työehtosopimusneuvotteluja tällä alalla parantamalla työmarkkinaosapuolten asemaa ja yksilöimällä asianmukaiset välineet, joilla mitataan työehtosopimusneuvottelujen kattavuutta, joka on monissa maissa edelleen heikko. Työmarkkinaosapuolilla olisi myös oltava tehokkaat tiedonkeruuvälineet, joilla seurataan palkkakehitystä ja edistetään palkkojen kasvua kansallisten lakien ja käytäntöjen, kansallisten sosioekonomisten olosuhteiden ja tuottavuustason sekä kilpailukyvyn ja kehityksen mukaisesti ottaen huomioon alakohtaiset ja alueelliset erot.

Perustelut suosituksen 1.8 tueksi (suuntaviiva 7)

2.15 Työelämä on yksi yhteiskunnan osa-alueista, joilla on meneillään valtava muutos tekoälyjärjestelmien käyttöönoton seurauksena. Tekoälyllä voidaan parantaa työnkulun organisointia, poistaa vaarallisia ja vaivalloisia tehtäviä, edistää vammaisten henkilöiden osallisuutta ja edesauttaa työvoiman kysynnän ja tarjonnan välisen kuilun umpeen kuromista työmarkkinoilla. Se voi myös auttaa sovittamaan koulutus-, palkitsemis- ja hyvinvointipolitiikat paremmin yhteen työntekijöiden tarpeiden kanssa ja ottamaan samalla huomioon näkökulman, jota voidaan pitää paremmin ansioihin perustuvana. Tekoälyn kehittämiseen liittyy kuitenkin myös huolta sen vaikutuksesta työllisyyteen ja työntekijöiden elämään. Tekoälyn lisääntyvä käyttö työntekijöihin liittyvän päätöksenteon tukemisessa voi aiheuttaa haasteita työntekijöiden oikeuksien, työolojen ja tulojen suhteen. Tekoäly voi muuttaa tapaa, jolla työtä seurataan ja johdetaan, mistä voi seurata riskejä työntekijöiden yksityisyydelle ja itsemääräämisoikeudelle. Se saattaa myös aiheuttaa tai pitää yllä ennakkoluuloja ja syrjintää ja lisätä olemassa olevaa eriarvoisuutta. Huolta herättävät myös algoritmien avoimuus ja selitettävyys sekä niiden vastuuvelvollisuus.

2.16 Onkin ensisijaisen tärkeää, että jäsenvaltiot mittaavat, seuraavat ja arvioivat tekoälyn vaikutusta työllisyyteen ja työn organisointiin edistääkseen sen eettisesti ja sosiaalisesti kestävää käyttöä, joka parantaa järjestelmien kilpailukykyä, työllisyyttä ja työn laatua heikentämättä työntekijöiden oikeuksia tai työoloja. Tekoäly muuttaa myös radikaalisti työn organisointia. Tästä syystä on ratkaisevan tärkeää, että työmarkkinaosapuolet osallistuvat kaikilla tasoilla ja kaikilta osin näiden muutosten hallintaan ja työn organisoinnin innovatiivisten mallien määrittämiseen ja että samalla turvataan inhimillisen valvonnan periaate. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu ja työehtosopimusneuvottelut ovat avainasemassa teknologian kehityksen mukanaan tuomien muutosten hallinnassa, mahdollisten ongelmien ratkaisemisessa ja työntekijöiden sopeutumisen edistämisessä, kun niissä kehitetään asianmukaisia ja oikea-aikaisia poliittisia ratkaisuja. Tämän meneillään olevan muutoksen historiallisen laajuuden vuoksi on toivottavaa, että kansallisia strategioita koordinoidaan paremmin, alkaen kokemusten ja arviointien yhdistämisestä.

Perustelut suosituksen 1.9 tueksi (suuntaviiva 8)

2.17 Sosiaalisen suojelun järjestelmillä on keskeinen rooli sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja taloudellisen turvallisuuden varmistamisessa sekä makrotalouden epävakauden riskien torjumisessa. Ne on näin ollen mukautettava uusiin vaatimuksiin ottaen huomioon talouden kestävyyttä koskevat tavoitteet ja väestön ikääntyminen, työelämän muutokset – erityisesti työn uusien muotojen lisääntyminen – ja uudessa talouspaketissa asetetut finanssipoliittiset tavoitteet. Yritysten tarjoamat hyvinvointipalvelut voivat myös auttaa tukemaan ja täydentämään sosiaalisen suojelun järjestelmiä, kun niitä käytetään täydentämään julkisen puolen tuottamia hyvinvointipalveluja niiden korvaamisen sijaan.

([9]) Yhteinen työllisyysraportti 2024.

2.18 On tärkeää, että jäsenvaltiot uudistavat sosiaalisen suojelun järjestelmiään nykyisten ja tulevien tarpeiden mukaisesti, lisäävät työvoiman osallistumista, tarjoavat sosiaalista suojelua epätyypillisten työmuotojen työntekijöille, ehkäisevät syrjäytymistä ja vahvistavat sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmiä, jotta voidaan edistää osallistavia työmarkkinoita ja kestävää kasvua ja varmistaa järjestelmien nykyinen ja tuleva kestävyys. Tästä näkökulmasta tarkastellen jäsenvaltioita olisi kannustettava tekemään järjestelmällisiä arviointeja eri sosiaalisen suojelun toimenpiteiden tulonjakovaikutuksista, jotta ne voivat arvioida niiden erityisiä ja yleisiä vaikutuksia ja tukea toimintapolitiikan parantamista.

Perustelut suosituksen 1.10 tueksi (suuntaviiva 8)

2.19 Edessä on myös uusia haasteita, kuten kohtuuhintainen asuminen. Vuonna 2022 EU:ssa lähes joka kymmenes asui kotitaloudessa, jossa asumiskustannusten kokonaismäärä oli yli 40 prosenttia käytettävissä olevista kokonaistuloista. Osuus on kasvanut merkittävästi vuodesta 2020 lähtien. ([10]) Jäsenvaltioiden on otettava käyttöön ja vahvistettava toimintapolitiikkoja, joilla pyritään tukemaan kohtuuhintaisten ja asianmukaisten asuntojen saatavuutta, sekä toimenpiteitä asunnottomuuden ehkäisemiseksi ja lieventämiseksi, myös EU:n rahastoista saatavilla olevien välineiden avulla.

Perustelut suosituksen 1.11 tueksi (suuntaviivat 7 ja 8)

2.20 ETSK korostaa tarvetta vahvistaa toimia laittoman työnteon torjumiseksi niin, että otetaan käyttöön ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä ja kannustimia lailliseen työntekoon, varmistetaan tarkastus- ja valvontatoimien parempi koordinointi myös tehostamalla kansallisten tietokantojen integrointia ja tekoälyn käyttöä sekä ehkäistään työntekijöiden lähettämisen laitonta käyttöä. On ratkaisevan tärkeää edistää laillisuuden kulttuurin laajempaa leviämistä muun muassa tiedotus- ja valistuskampanjoiden avulla aina kouluista alkaen.

2.21 Työtapaturmien määrä on edelleen suuri, mikä merkitsee myös sitä, että jäsenvaltioiden on tehtävä enemmän toteuttaakseen toimenpiteitä niiden vähentämiseksi asianmukaisten työsuojeluviranomaisten tuella. ETSK kannattaa työperäisten kuolemantapausten poistamiseen tähtäävää EU:n Vision Zero -lähestymistapaa ([11]) ja toistaa, että työpaikoilla on investoitava ennaltaehkäisykulttuuriin.

2.22 Alustatyön yleistyminen herättää huolta työoloista ja -ehdoista sekä työnhallintaan käytettävien algoritmien avoimuudesta. Kuten ETSK on jo korostanut aiemmissa lausunnoissaan ([12]), suurimpia huolenaiheita ovat sosiaalisen suojelun rajallisempi saatavuus ja sosiaaliturvan rajallinen kattavuus, terveys- ja turvallisuusriskit, työn epävarmuus, hajanaiset työajat ja tulojen riittämättömyys sekä vaikeudet varmistaa kollektiivisten oikeuksien tunnustaminen. Jäsenvaltioiden onkin pyrittävä panemaan täytäntöön direktiivi työolojen parantamisesta alustatyössä.

Bryssel 23. lokakuuta 2024.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Oliver RÖPKE

([10]) Yhteinen työllisyysraportti 2024.

([11]) Työterveyttä ja -turvallisuutta koskeva EU:n strategiakehys 2021–2027 – Työturvallisuus ja -terveys muuttuvassa työelämässä, COM(2021) 323 final.

([12]) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Paremmat työolot vahvemmassa sosiaalisessa Euroopassa: digitalisaation hyödyntäminen huomisen työelämässä” (COM(2021) 761 final) ja ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi työolojen parantamisesta alustatyössä” (COM(2021) 762 final) (EUVL C 290, 29.7.2022, s. 95) ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus neuvoston päätökseksi jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikan suuntaviivoista” (COM(2022) 241 final) (EUVL C 486, 21.12.2022, s. 161).